

KÄLLKOLL

Avsnitt 4:

**Vad kan falska inlägg på nätet
leda till?**

Introduktion och arbetsblad

av Anna Klockar och Mia Vestman

KÄLLKOLL

Om serien

En serie om källkritik på nätet. Viralgranskarna Åsa Larsson och Jack Werner går tillsammans med programledarkollegan Edwin Safari igenom hur information och kommunikation fungerar i digitala medier. De går på djupet i nyhetsflödet och tittar närmare på virala snackisar. Här får du tips om hur du granskar sånt du ser på nätet och lär dig mer om psykologin och strukturen bakom digitala medier.

Programserien Källkoll sänder 10 avsnitt under våren 2021. Varje avsnitt utgår från ett visst tema. De tidigare säsongerna heter *Källkoll – corona* och *Källkoll – USA-valet*.

Syfte

Skolan ska fostra medvetna samhällsmedborgare som kan och vill engagera sig i en komplex omvärld där informationsflödet når oss hela tiden och överallt - men inte alltid med tydliga avsändare eller uttalade syften. Att få våra elever att engagera sig i omvärldsfrågor är i förlängningen en demokratisk fråga.

Med hjälp av Källkoll kan eleverna träna sin källkritiska förmåga genom att reflektera över och jämföra olika typer av nyheter och information. De får också kunskaper om mediers uppbyggnad, distribution och funktion.

Genom att arbeta med serien tillsammans med det här arbetsmaterialet blir vikten av medvetenhet runt nyhetsrapportering åskådliggjord för eleverna när de ställs inför olika dilemman och samhällsfrågor kopplade till nyhetsvärdering. Målet med serien är i förlängningen att bidra till en starkare tilltro till demokrati och yttrandefrihet.

Målgrupp

Serien är främst tänkt för elever i årskurs 7-9, men kan även passa för elever på gymnasiet.

Om arbetsbladet

Arbetsbladen är avsnittspecifika och innehåller diskussionsfrågor och uppgifter att arbeta enskilt eller tillsammans med, kopplade till varje episod. Uppgifterna är kopplade till de centrala frågeställningarna i programmet, med fokus på begreppsförståelse, jämförelser och olika aktiviteter. Till varje avsnitt finns ett antal centrala begrepp. Dessa kan vara bra att diskutera innan ni ser avsnittet för att skapa förförståelse för innehållet och på så sätt skapa en gemensam ingång till avsnittet. De är också bra att använda för att repetera avsnittets centrala innehåll. I varje avsnitt finns en explainer som förklarar några av programmets centrala begrepp.

Avsnitt 4: Vad kan falska inlägg på nätet leda till?

Om avsnittet

Jack och Åsa ger tips och berättar om hur fejk och lögner ibland kan leda till enorma problem. Edwin funderar över om hans följare är på riktigt och hur han ska skilja på sant och falskt på nätet.

Dagens begrepp

- Vad innebär begreppen i rutan?
- På vilket sätt är orden och uttrycken kopplade till nyheter och sociala medier?
- Sammanfatta avsnittet med hjälp av begreppen.

bug	clickfarm
troll	anonymitet
visselblåsare	community
overifierat konto	konspirationsteori
faktaundersökare	

Dagens citat

”Ja, nu har jag blivit helt osäker här! Om hon ens finns!”

- Rätten att vara anonym kan vara både till fördel och till nackdel. På vilka sätt?
- I nyhetsrapporteringen har vi kunnat ta del av en fiktiv, alltså påhittad, kommunikationschef.
 - Ta reda på mer om detta. Hur är det möjligt?
 - Varför ”hittar man på” en så viktig roll i sitt företag, tror ni? Diskutera.
- Hur agerar ni när ni hittar något på nätet som känns ”för bra för att vara sant”? Diskutera.

Dagens fundering

I dagens avsnitt handlar det mycket om grunden för källkritik. ”Allt är värt att dubbelkolla!”

- Vad innebär uttrycket ”Om det verkar för bra för att vara sant, så är det förmodligen inte sant”? Varför kan detta uttryck vara bra att lyfta i den här diskussionen?
- Vad innebär ”obekräftade uppgifter”? Varför ska vi vara extra försiktiga om vi stöter på just sådana?
- I programmet nämner Jack och Åsa foliehattar.
 - Ta reda på mer om det uttrycket. Hur har det uppkommit och vad betyder det?
 - Diskutera på vilket sätt detta uttryck kan vara till skada.

Dagens explainer

Titta på explainern igen och diskutera innehållet utifrån frågorna nedan:

- Vad ska du tänka på när du lägger upp eller delar något vidare på nätet?
- Vad innebär uttrycket ”skala upp”? Har ni någon egen erfarenhet av detta?
- Vad innebär det när något blir viralt?

Dagens uppgift – rykten sprids snabbt!

Rykten utan faktagrund är inget nytt. Nu är det dags för dig att arbeta som grävande journalist.

1. Ryktesspridning kan leda till katastrofala konsekvenser. Ta reda på någon händelse under din livstid där rykten har lett till allvarliga konsekvenser och redogör för hur ryktesspridning har påverkat människorna i det.
2. Det finns även historiska exempel på rykten som lett till katastrofer, till exempel häxprocesserna under 1600-talet. Hur kan en sådan historisk händelse likna dagens samhälle och sociala medier?

Kopplingar till Lgr11 och Gy11

Ur Lgr11, Skolans värdegrund och uppdrag:

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet.

Kopplingar till kursplanen i samhällskunskap åk 7-9, Lgr11

Ur syftestexten:

Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla:

- ståndpunkter i aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv.
- förmåga att analysera samhällsfrågor ur olika perspektiv och kritiskt granska hur de framställs i olika källor.

Ur centralt innehåll:

- Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs i media, till exempel utifrån kön och etnicitet, och hur detta kan påverka normbildning och värderingar.
- Kritisk granskning av information, ståndpunkter och argument som rör samhällsfrågor i såväl digitala medier som i andra typer av källor.

Gy11, Gymnasieskolans uppdrag

” Eleverna ska också kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska

Arbetsbladet är skapat av Anna Klockar och Mia Vestman tillsammans med UR

Upphovsrätten till innehållet i den här lärarhandledningen tillkommer UR, om inte något annat särskilt anges. Lärarhandledningen får fritt kopieras, distribueras digitalt och visas i undervisningssammanhang. När lärarhandledningen eller delar av innehållet används på olika sätt ska den ideella upphovsrätten iakttas. Det här betyder att du som lärare i din undervisning bland annat får kopiera upp så många kopior du behöver av hela eller delar av lärarhandledningen och dela ut till elever, tillhandahålla den digitalt till eleverna i en elevportal eller liknande, eller visa i en Powerpointpresentation. Viktigt att tänka på när du använder lärarhandledningen, på olika sätt, är att det alltid ska gå att se vem eller vilka som har upphovsrätten. Om lärarhandledningen kopieras upp i sin helhet så framgår det redan, men om det är så att du väljer att bara använda någon del behöver du skriva i anslutning till det du använder vem eller vilka det är (UR och/eller annat namn, som framgår i lärarhandledningen).